Заедно в час

Изх. № 811/28.08.2026

До Димитър Здравков,
Председател на Комисията по образование и наука в 52. Народно събрание

До народните представители,
Членове на Комисията по образование и наука в 52. Народно събрание

***Относно**: Становище на фондация "Заедно в час" по Законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование № 52-654-01-104, внесен на 23.07.2026 г. от Димитър Здравков и група народни представители*

Уважаеми г-н Здравков,
Уважаеми народни представители,

Фондация „Заедно в час" работи за това всяко дете в България да има достъп до качествено образование, независимо от мястото, на което живее, семейната среда, майчиния език или социално-икономическия му статус. В работата си подкрепяме учители, училищни екипи и директори в цялата страна и разработваме ресурси и подходи за подобряване на преподаването и ученето.

Приветстваме факта, че със Законопроект № 52-654-01-104 се поставят няколко важни и дълго отлагани въпроса пред българската образователна система. Сред тях особено значими са необходимостта от системна езикова подкрепа за децата и учениците, които не владеят български език в достатъчна степен, както и търсенето на решения за учениците, които още в началния етап натрупват сериозни образователни дефицити. Законопроектът предлага различни форми на езикова подкрепа, включително подготвителен езиков клас, и въвежда възможности за допълнително обучение.

Същевременно смятаме, че част от предложените решения трябва да бъдат съществено прецизирани, за да не доведат до ефект, обратен на търсения. Особено важно е мерките да бъдат насочени не само към ученика, а и към капацитета на училището и учителите да му предоставят качествена подкрепа.

1. Езикова подкрепа за деца и ученици, които не владеят български език в достатъчна степен

Подкрепяме въвеждането на системна езикова подкрепа за деца и ученици, които не владеят български език на необходимото за успешно учене ниво. Това е ключова предпоставка за осигуряване на равен достъп до качествено образование.

Недостатъчното владеене на езика на преподаване не означава липса на способности или потенциал. Когато ученикът не разбира достатъчно добре езика, на който се преподават математика, природни науки, история или друг учебен предмет, той трудно може да демонстрира знанията и уменията си. Затова езиковата подкрепа трябва да бъде разглеждана не просто като допълнително обучение по български език, а като условие за пълноценно участие в целия образователен процес.

В този смисъл приветстваме предложението в законопроекта да се регламентира езикова подкрепа според степента на владеене на български език, включително чрез подготвителен езиков клас.

Създаването на подготвителен езиков клас обаче само по себе си не е достатъчно.

Опитът на „Заедно в час“ и разработените съвместно с експерти ресурси за работа с деца с различен майчин език показват, че ефективната езикова подкрепа изисква специализирана педагогическа подготовка. Учителите трябва да разбират спецификите на многоезичното развитие, да могат да оценяват езиковото ниво на учениците, да преподават български като втори език и да свързват езиковото обучение с предметното съдържание.

Затова препоръчваме наред с регламентирането на формите на езикова подкрепа да бъдат предвидени ясни механизми за **подготовка и подкрепа на педагогическите специалисти, които ще я осъществяват**. Необходимо е те да имат достъп до специализирана квалификация за преподаване на български като втори език, както и до методически насоки, инструменти за диагностика и специализирани учебни материали. Подобни ресурси вече съществуват в България, включително наръчници за интегрирана езикова подкрепа, „Математика с граматика“, буквари, читанки и други материали, разработени специално за деца с различен майчин език.

Съществуващият опит показва също, че езиковата подкрепа не трябва да приключва със специалния клас. Тя следва да продължава чрез допълнителни занимания по български език, езиково подкрепящо преподаване по всички предмети и диференцирани задачи според езиковото ниво на ученика.

Необходимо е да се предвиди и възможност училищата с по-голяма концентрация на ученици, нуждаещи се от такава подкрепа, да получават **допълнителен човешки ресурс**, включително помощник-учители, психолози, образователни медиатори и други специалисти според конкретните потребности на децата.

Дистанционното обучение не трябва да се превръща в заместител на приобщаването

Изразяваме сериозно притеснение относно предложената възможност ученици от подготвителен езиков клас да се обучават в дистанционна форма, когато в училището няма достатъчно ученици за сформиране на група. Законопроектът допуска подобна възможност по изключение.

За ученик, който тепърва усвоява езика на училището, контактът с учители и връстници е част от самото учене на езика. Езиковото развитие се случва не само по време на специализираните упражнения, а и в разговорите в класната стая, междучасията, съвместните задачи, игрите и ежедневните взаимодействия. Изолирането на такъв ученик пред екран може да ограничи именно средата, която му е най-необходима за напредък.

Рискът е още по-голям при деца от уязвими семейства, при които дистанционната форма може да се съчетае с недостатъчно устройство или интернет, липса на възрастен, който да подкрепя детето, по-ниска ангажираност и постепенно прекъсване на връзката с училището. Така мярка, създадена като решение на организационен проблем, може да увеличи риска от образователно изключване и преждевременно отпадане.

Затова препоръчваме при невъзможност за сформиране на самостоятелна група да се търсят решения, които **запазват ученика физически включен в училищната общност**, например споделен ресурс между училища, мобилен специалист, допълнителен учител, комбиниране на присъствено обучение със специализирана подкрепа или регионално организиране на услугата.

2. Повтаряне на I клас при неусвояване на необходимите компетентности по български език

Разбираме проблема, който стои зад предложението. Учителите в началния етап често работят с деца, които започват училище със значителни езикови дефицити, а в рамките на една учебна година не разполагат с достатъчно инструменти и ресурси, за да им помогнат да ги преодолеят.

Не смятаме обаче, че повтарянето на I клас е ефективният отговор на този проблем.

Законопроектът предвижда ученик в I клас, който не е постигнал очакваните резултати по български език и литература и при определени условия не демонстрира необходимото езиково ниво, да повтори класа.

Още една година в същия клас, при същите условия и със същите педагогически подходи, сама по себе си не създава основание да очакваме различен резултат. Повтарянето носи риск от демотивация, етикетиране и отпадане, особено ако не се промени начинът, по който ученикът получава подкрепа.

Особено в началния етап етикетът „не се справя“ може да повлияе трайно върху отношението на детето към училището и върху собствената му представа за способностите му. Вместо да получи посланието „имаш нужда от различна подкрепа“, то може да получи посланието „не си достатъчно добър“. Това е опасна основа за следващите години в образованието.

Поздравяваме вносителите, че законопроектът предвижда и възможност за обучение през ваканцията. Именно тази посока според нас заслужава да бъде развита като алтернатива на повтарянето.

В българската образователна система вече има училища и учители, които организират целенасочена работа през ваканциите за ученици, които имат нужда да наваксат. Подобна подкрепа позволява да се работи в по-малки групи, с повече индивидуално внимание и без ученикът да губи цяла учебна година. Допълнителна работа по БЕЛ, включително през лятото, вече фигурира и сред възможните инструменти за предотвратяване на отпадането на ученици от уязвими групи.

Затова предлагаме вместо механизъм за повтаряне да се изгради **механизъм за интензивна подкрепа**, включващ ранна диагностика, индивидуален план, допълнителни занимания през учебната година и ваканциите, специализирана езикова подкрепа, проследяване на напредъка и работа със семейството.

Министерството на образованието и науката може да има важна роля и в идентифицирането, оценяването и разпространяването на вече съществуващи успешни практики. Не е необходимо всяко училище да открива решението от нулата.

Призоваваме народните представители при разглеждането на законопроекта между първо и второ четене:

1. да запазят и доразвият регламентацията на езиковата подкрепа, като включат конкретни механизми за квалификация и подкрепа на учителите, допълнителни специалисти и специализирани учебни ресурси;
2. да преосмислят възможността дистанционната форма да бъде използвана за ученици в подготвителен езиков клас и да гарантират максималното им включване в училищната общност;
3. да заменят повтарянето на I клас с система от ранна, интензивна и индивидуализирана подкрепа, включително допълнително обучение през ваканциите;
4. да използват и разпространяват доказани практики, които вече съществуват в българските училища.

3. Въвеждане на задължителен учебен предмет „Добродетели и религии“

Споделяме разбирането, че училището има важна роля във формирането на ценности, нагласи и отношения у децата и учениците. Не смятаме обаче, че създаването на нов задължителен учебен предмет „Добродетели и религии“ е най-подходящият начин за изпълнение на тази роля.

Законопроектът предвижда учебният предмет да бъде насочен към ценностното формиране на личността и формирането на добродетели, като в рамките му се предвиждат различни учебни програми и възможност учениците да бъдат организирани в отделни групи.

Ценностите не се формират основно чрез усвояване на съдържание в отделен учебен час. Те се изграждат ежедневно чрез отношенията между възрастните и децата, начина, по който учителят реагира на грешка или

конфликт, правилата в училищната общност, отношението към различните гледни точки, справедливостта на решенията, възможностите учениците да поемат отговорност и примера, който виждат от възрастните.

С други думи, **училищната култура е ежедневният урок по ценности**.

Смятаме, че обособяването на учениците в различни групи според религиозния избор на семейството крие риск вместо да изгражда общност, да създава допълнителни разделителни линии между децата.

Предложението ще създаде и значителни организационни затруднения за училищата. При различен избор на родители ще трябва едновременно да се организират различни групи, преподаватели и програми, включително в малки училища, в които броят на учениците е ограничен.

Това се случва в контекст, в който учители, ученици и родители многократно посочват претовареността на учебните програми като основен проблем. Според нас необходимата реформа е в обратната посока: **окрупняване и по-добро свързване на учебното съдържание и последователно развитие на ключови компетентности във всеки учебен предмет.** Умения и нагласи като отговорност, уважение, сътрудничество, критично мислене, емпатия, гражданска активност и способност за вземане на аргументирани решения могат и трябва да се развиват в часовете по литература, история, философия, природни науки, изкуства, физическо възпитание и останалите предмети, както и чрез цялостната училищна култура.

Подкрепяме целта училището да изгражда ценности и добродетели, но препоръчваме тя да бъде реализирана чрез интегриран подход в учебните програми, подготовката на учителите и развитието на позитивна и приобщаваща училищна среда.

С уважение: Траян Траянов
Изпълнителен директор
Фондация “Заедно в час”